

Aleś Makarewicz

DOI: 10.15290/bb.2018.10.24

*Mohylewski Uniwersytet Państwowy**im. A.A. Kuleszowa*<https://orcid.org/0000-0002-5836-4099>

Асаблівасці адлюстравання вобраза Францыска Скарыны ў сучаснай беларускай драматургіі

Беларуская драматургічная Скарыніяна, паводле вызначэння П. Васючэнка, зробленага яшчэ ў 2012 годзе, *налічвае больш за 50 твораў*¹. Гэты факт, як і мастацкая прастора саміх драматургічных твораў, што адлюстроўваюць постаць Ф. Скарыны (іх колькасць значна памножылася ў апошнія гады), ёсць падставай для даследаванняў такіх літаратуразнаўцаў, як Т. Аўдоніна², С. Ганчарова-Грабоўская³, І. Жук⁴, Б. Сівэк⁵, В. Караткевіч⁶, Н. Русецкая⁷ і інш.

¹ П. Васючэнка, *Код Францыска Скарыны*, [у:] І. Штэйнер, “Мудрости зачало и конець...” або *Спакушэнне Скарыны*, Гомель 2012, с. 5.

² Т. Авдонина, *Франциск Скорина: личность белорусского просветителя в драматургии*, [у:] “Искусство и культура”, 2014, № 1, с. 69–80.

³ С. Гончарова-Грабовская, *Франциск Скорина в белорусской драматургии рубежа XX–XXI вв.*, Мінск 2018.

⁴ І. Жук, *Скарына, які вандруе ў часе*, [у:] І. Штэйнер, “Мудрости зачало и конець...” або *Спакушэнне Скарыны*, Гомель 2012, с. 66–72.

⁵ Б. Сівэк, *Вобраз Францішка Скарыны ў сучаснай беларускай драматургіі (на прыкладзе выбраных твораў)*, [у:] *Спадчына Скарыны: да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання: зборнік навуковых артыкулаў у дзвюх частках*, Гомель 2017, ч. 1, с. 38–44.

⁶ В. Караткевіч, *Вобраз Францыска Скарыны, асветніка і чалавека, у беларускай драматургіі канца 70–90-х гадоў*, [у:] *Мастацкі вобраз: генезіс, эвалюцыя, сучасны стан: матэрыялы Міжнар. навук. канф., Брэст, 28–30 вер. 2000 г.*, Брэст 2001, с. 90–3. В. Караткевіч, *Спецыфіка адлюстравання вобраза Францыска Скарыны ў п’есе “Vita brevis, або Нагавіцы святога Георгія” М. Адамчыка і М. Клімковіча*, [у:] *Актуальныя пытанні лінгвістыкі, лінгвастылістыкі і лінгвакультуралогіі: да 75-годдзя з дня нараджэння прафесара М. В. Абабуркі: матэрыялы Рэспублі-*

П'есы рубяжа XX–XXI стст., прысвечаныя Ф. Скарыне, С. Ганчарова-Грабоўская вызначае як *своеасаблівы феномен беларускай драматургіі*, вылучаючы наступныя паказальныя асаблівасці *беларускай Скарыніянны*:

1) художественная рэцепцыя личности Скорины продемонстрировала сложный путь драматургической рефлексии, отраженной в неординарности текстов разных писательских направлений – традиционного (дилогия “Напісанае застаецца”, “Прарок для Айчыны” А. Петрашкевича, “Кракаўскі студэнт” Г. Марчука, “Я принес вам слово!” М. Туруновского, “«Мудрости зачало и конець...» або Спакушэнне Скарыны” И. Штейнера, “Скарына з Полацка” З. Дудюк и др.) и экспериментальный (“Скорина” А. Курейчика, “Доктор свободных наук” Н. Рудковского, “Кар’ера доктара Рауса” В. Мартиновича и др.); 2) драматурги предлагают художественную версию псевдодокумента, прибегая к мифологизации личности; легитимизируется новая тенденция обработки исторических фактов (мистифицируется под документ диалог Скорины с другими историческими личностями, моделируется художественное пространство, языковая компетенция и др.; неизменной остается модель протаганста (Скорины) как патриота Отечества; 3) современная рэцепцыя образа Скорины идет по линии нового героического мифа, претендующего на оригинальную и значимую для культурной памяти историю, определяя две тенденции “историко-биографической драмы”: а) поиск новых образных ресурсов в реанимации биографического канона, универсального для драматургии; при этом драматурги опираются на факты, стремясь соответствовать линии официальной белорусской историографии; б) радикальный пересмотр, ревизия “историко-биографической драмы” как устоявшейся формы, что приводит к нарушению жанровых границ, их трансформации и дает основание говорить о новой жанровой структуре, не исключающей трагического и комического модусов; 4) влияние постмодернизма на историко-биографическую драму (приемы игры, пародии, пастиша, деконструкции, интертекстуальности, фрагментарности); особая позиция автора к герою-протагансту и трактовке биографических фактов, авторская интерпретация биографии Скорины, которая становится литературной; 5) авторское использование прототекстов как иллюстративного материала к биографии; 6) художественная рэцепцыя личности Скорины создала иконографический канон, основой которого выступают: национальный герой, просветитель, книгоиздатель; 6) сложный путь жанровой эволюции историко-биографической драмы: от “юбилейной” пьесы, написанной к юбилею Скорины, до

канскай навукова-практычнай канферэнцыі, Магілёў, 20 мая 2016 г., Магілёў 2016, с. 103–105.

⁷ Н. Русецкая, *Падарожжа ў часе і прасторы: п'еса Мікалая Рудкоўскага “Доктар свабодных навук”, [у:] Спадчына Скарыны: да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання: зборнік навуковых артыкулаў у дзвюх частках*, Гомель, 2017, ч. 1, с. 30–35.

новой творческой методологии, предлагающей трагикомическую форму; 7) сюжетные схемы современной белорусской Скоринианы: концептуально-биографическая, отражающая этапы биографии Скорины в атмосфере эпохи (А. Петрашкевич, В. Ильевский, И. Штейнер), дискретно-биографическая, сочетающая отдельные биографические факты (А. Курейчик, Г. Марчук, М. Туруновский); 7) документ используется как композиционный элемент, интертекстуальность, цитирование других авторов становятся частью текста (Н. Рудковский, И. Штейнер), реинтерпретация факта является закономерностью (А. Курейчик, В. Мартинович)⁸.

С. Ганчарова-Грабоўская, акрамя гэтага, характарызуе беларускую драматургічную Скарыніяну ў кантэксце *рэалістычнага канону гісторыка-біяграфічнай драмы, дэкананізацыі вобраза Ф. Скарыны, інтэрпрэтацыі вобраза Скарыны ў модусе “псеўдагістарычнай” драмы*⁹.

У дадзеным артыкуле звернемся да разгляду п’ес, якія сталі пераможцамі рэспубліканскага конкурсу (*Францыск Скарына і сучаснасць*, 2016) па стварэнні твораў для драматычнага тэатра.

Гэты конкурс праводзіўся з нагоды 525-годдзя з дня нараджэння славутага першадрукара і 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Яго мэта – *узбагачэнне рэпертуару драматычных тэатраў краіны новымі творамі драматургіі, якія адлюстроўваюць духоўны подзвіг Францыска Скарыны. У конкурсе ўдзельнічалі 32 драматычныя творы ад аўтараў з розных гарадоў Беларусі, а таксама з Расіі і Польшчы*¹⁰. Пераможцы былі вызначаны ў трох намінацыях: а) гістарычная п’еса (Цімафей Ільеўскі, “Франциск. Приповесть”, Міхаіл Туруноўскі, “Я принес вам слово”, Сяргей Шыдлоўскі, Ірына Андрэева, “Віры своя”), б) *сучасная п’еса* (Мікалай Рудкоўскі, “Доктор свободных наук”, Віктар Марціновіч, “Кар’ера доктара Раўса”, Алена Іванюшэнка, “«Скорина» Бета-версія”), в) *сцэнічная ідэя* (Сяргей Кавалёў, “Юдзіф”¹¹).

⁸ С. Гончарова-Грабовская, *Франциск Скорина...*, с. 10, 14–18.

⁹ Тамсама, с. 20–110.

¹⁰ А. Суша, *Прадмова*, [у:] *Францыск Скарына і сучаснасць: зборнік п’ес*, Мінск 2017, с. 6.

¹¹ Паколькі ў п’есе С. Кавалёва вобраз Ф. Скарыны непасрэдна не прадстаўлены, то ў дадзеным артыкуле яна не разглядаецца; яе характарыстыка прапановуваецца намі ў: А. Макаравіч, *П’еса “Юдзіф” С. Кавалёва: драматургічная версія аднайменнай кнігі Старога завету*, [у:] *Куляшоўскія чытанні: матэрыялы Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі, Магілёў, 20–21 красавіка 2017 г.*, Магілёў 2017, с. 37–43.

На сценах беларускіх тэатраў адбылася пастаноўка некаторых з гэтых п'ес: лістапад 2016 года – Магілёўскі абласны драматычны тэатр, спектакль “Скарына” па п'есе М. Рудкоўскага “Доктор свободных наук”, рэжысёр С. Варнас; красавік 2017 года – РТБД, спектакль “Кар'ера доктара Рауса” па аднайменнай п'есе В. Марціновіча, рэжысёр А. Гарцуеў. У ліпені 2017 года ў Гродзенскім тэатры лялек здзейснена пастаноўка спектакля “Камедыя Юдзіфі” па п'есе “Юдзіф” С. Кавалёва, рэжысёр А. Жугжда.

19 красавіка 2017 года ў РТБД перад прэм'ерай спектакля па п'есе Віктара Марціновіча “Кар'ера доктара Раўса” (дыплом першай ступені ў намінацыі “Сучасная п'еса”) адбылася прэзентацыя зборніка п'ес пераможцаў конкурсу “Францыск Скарына і сучаснасць”.

Разгледзім асаблівасці драматургічнага свету, тыпалогію герояў і праблематыку п'ес дадзенага зборніка.

Дзеянне ў названых вышэй п'есах, за выключэннем “«Скорина» Бета-версія”, адбываецца ў 15–16 стст. у знакавых для лёсу Скарыны месцах.

Полацк – пачатак 16 стагоддзя: спроба Лукі Скарыны і яго сына Францыска знайсці паразуменне перад ад'ездам апошняга на вучобу ў Кракаўскі ўніверсітэт (Ц. Ільеўскі); канец 15 стагоддзя: спланаванае з боку д'ябла (ЧВЧ – Чалавека ў чорным) і неўсвядомленае з боку Скарыны заключэнне саюзу (М. Туруноўскі).

Кракаў – 1506: сяброўская вечарынка ў карчме з нагоды атрымання Скарынам звання бакалаўра (Ц. Ільеўскі); пачатак 16 стагоддзя: у адпаведнасці з планамі ЧВЧ Скарынаў выхад у свет жывапісу, медыцыны і пачатак супрацьстаяння спакушальніка (ЧВЧ) і спакушанага (Скарыны) – М. Туруноўскі.

Падуя – 1512: намаганні Скарыны атрымаць званне доктара і іх вынікі (Ц. Ільеўскі, М. Туруноўскі).

Познань – 1532: турэмнае зняволенне Скарыны ў сувязі з судовай справай па даўгах брата Івана і вызваленне асветніка (Ц. Ільеўскі, М. Туруноўскі); 1532: зняволенне і абвінавачванне Скарыны не толькі ў нявыплаце братавых даўгоў, а і *падрывной рабоце, праваслаўнай прапагандзе* на тэрыторыі Польшчы (В. Марціновіч).

Вільня – 1514: пошукі мецэнатаў для выдавецкай справы; 1520: сустрэча з Юрыем Адвернікам, Якубам Бабічам, Багданам Онкавым пасля вяртання з Прагі і чарговая іх падтрымка Скарыны; 1525: спатканне з Маргарытай, ужо ўдавой Юрыя Адверніка (Ц. Ільеўскі), сустрэча Скарыны ў віленскай друкарні з Юрыем Адвернікам, Якубам Бабічам, Багданам Онкавым, Канстанцінам Астрожскім і містычнае

прадстаўленне Чалавекам у чорным смерці апошніх (М. Туруноўскі); 1510-я гады: побыт тут Скарыны з мэтай пошуку фундатараў і ўдзел у стварэнні п'есы для школьнага тэатра (С. Шыдлоўскі і І. Андрэева), знаёмства з Юрыем Адвернікам, Якубам Бабічам і атрыманне Скарынам іх згоды на фінансаванне выдавецкай справы, заключэнне саюзу паміж Майстрам – прадстаўніком тайнага брацтва – і Скарынам (М. Рудкоўскі); 1515: пошук асветнікам фундатарскіх сродкаў у *карпарацыі Яна Бабіча*; 1520: сустрэча Скарыны з Біскупам Янам і абмеркаванне вынікаў друкарскай працы ў Празе, уладкаванне лекарам да Біскупа, справаздача ў *адзеле маркетынгу карпарацыі Якуба Бабіча* аб выніках і рэкламных перспектывах *праплочаных месцаў* у выдадзеных кнігах Бібліі (В. Марціновіч).

Прага – 1517: друкаванне Скарынам кніг разам з яго памочнікамі, 1520: планаванне і выезд з горада ў сувязі з эпідэміяй чумы, 1550: сустрэча з сынам Сімеонам, а таксама былой каханай Франціскай у Каралеўскім садзе (Ц. Ільёўскі); пасвячэнне Францыска ў тайнае брацтва, друкаванне кніг, сустрэча ўжо састарэлага Скарыны з постацямі памерлых брата, Юрыя Адверніка, Маргарыты, прапанова Майстра пачаць зноў друкаванне кніг у Празе, расплатай за якое стане смерць Скарынавага сына (М. Рудкоўскі); 1517: канстатацыя факту выдання кніг, 1540: гутарка Доктара – ужо *старога садоўніка* – з каралеўскім ахоўнікам адносна выніковасці жыццёвых шляхоў кнігадрукара (В. Марціновіч).

Кенігсберг – 1529: сустрэча ЧВЧ з магістрам Тэўтонскага ордэна Альбрэхтам Брандэрбургскім з мэтай даказаць, што друкарская дзейнасць Скарыны можа прынесці шкоду ордэну (М. Туруноўскі); 1530: няўдалая Скарынава спроба ўладкавацца лекарам на працу да герцага Альбрэхта і ліквідаваць у горадзе эпідэмію *англійскай ліхаманкі* (В. Марціновіч).

Вітэнберг – 1532: сустрэча Скарыны з Марцінам Лютэрам і Піліпам Меланхтонам, прапанова апошніх Доктару быць выдаўцом Лютэра і неаб'яўленая адмова Лютэра ў супрацоўніцтве (В. Марціновіч).

Масква: спроба Скарыны пераканаць маскоўскага князя ў карыснасці надрукаваных ім кніг, гнеў князя і спальванне кніг як вынік намаганняў ЧВЧ, перамога асветнікавай ідэі (*ісціны*) Чалавека ў чорным (М. Туруноўскі); спальванне Скарынавых кніг у адпаведнасці з прысудам *трох думных дзякаў* (М. Рудкоўскі); 1533: арышт Доктара па прычыне адсутнасці ў яго маскоўскай рэгістрацыі, допыт-суд ва ўпраўленні *сяброўства і міжрэгіянальных сувязяў Дэпартамен-*

та культуры горада Масквы, спальванне выдадзеных Скарынам кніг (В. Марціновіч).

Вроцлаў – 1571: выкарыстанне частак Скарынавых кніг у якасці расходнага матэрыялу (*макулатуры*) у працэсе падрыхтоўкі *склада пракурорскіх запісаў* (В. Марціновіч).

С. Ганчарова-Грабоўская вызначае п'есу Ц. Ільеўскага “Франциск. Приповесть” як гісторыка-біяграфічную драму. Даследчыца адзначае, што тут *драматургічная біяграфія мае сваю родова-відовую спецыфіку в сравнении с беллетризованной биографией, так как в последней есть маска биографа, что протупает через авторские наррации. В пьесе Т. Ильевского маска биографа скрыта, а герои характеризуются исключительно через диалог и поступки, раскрывая позицию драматурга*¹².

Цэнтральнымі ў гэтай п'есе з'яўляюцца эпізоды амаль трохмесячнага познаньскага зняволення Скарыны. Усе іншыя сцэны (за выключэннем дзвюх апошніх – пражскіх) – рэтраспекцыі; яны падаюцца без уліку храналогіі разгортвання прататыпных з'яў з жыцця Скарыны. Гэтыя сцэны ўспрымаюцца як ілюстрацыі да праблемы зняволення асветніка і сапраўднай (не фармальнай – даўгі брата) яе прычыны, агучанай у апошняй познаньскай сцэне допыту Скарыны (прычына яго арышту – выдадзеныя кнігі). Дзве ж апошнія пражскія сцэны паказваюць Скарыну, які знаходзіцца ў сітуацыі разгубленасці і спрабуе растлумачыць прычыну яго прытулку ў Каралеўскім садзе. У гэтым тлумачэнні ёсць адчуванне безвыходнасці, наканаванасці Скарынавай адзіноты. У той жа час п'еса заканчваецца аптымістычна з пункту погляду гістарычнай ацэнкі дзейнасці асветніка. Павел, сын чэшскага друкара Яна Севярына, прыносіць у Каралеўскі сад адрасаваны Скарыну Янаў ліст, у якім справа беларускага першадрукара вызначаецца як богаўгодная.

У п'есе Ц. Ільеўскага прысутнічае постмадэрнісцкі прыём пераносу сучаснай грамадскай інтрыгі (саперніцтва ўніверсітэтаў, карпарацыйны інтарэс, пратакольныя прыпіскі і інш.) у сферу гістарычных фактаў. Такі прыём дазволіў аўтару ў камічным кантэксце, “асучасніўшы” гістарычныя факты, здзейсніць наступнае. Па-першае, вызначыць прычыну, на падставе якой доктар Мусаці дапускае Скарыну да іспытаў у Падуанскім універсітэце (саперніцтва Падуанскага і Балонскага ўніверсітэтаў). Па-другое, сцвердзіць, што паспяхова Скарынавы вынікі іспытаў на званне доктара медыцыны могуць

¹² С. Гончарова-Грабовская, *Франциск Скорина...*, с. 49.

*преумножить славу и блеск Падуи, а также всей святой коллегии Падуанскага ўніверсітэта*¹³. Па-трэцяе, праілюстраваць магчымасць казённых прыпісак у адукацыйнай сферы: *за пару дукатаў Сакратар калегіі Падуанскіх дактароў прапаноўвае нескілько паправіць стыль пратокола з мэтай прыукрасіць казённый документ* (41) пра Скарынавы іспыты.

Паказальным з’яўляецца аўтарскае ўдакладненне да назвы гэтай п’есы: “Послесловие XXI века в двух действиях”. Такім чынам своеасабліва звяртаецца ўвага на прысутнасць у п’есе аўтарскай пазіцыі ў адносінах да прапанаванага ў ёй драматургічнага матэрыялу на гістарычную тэму.

“Я принес вам слово” М. Туруноўскага ў жанравым падзагалюку класіфікуецца як гісторыка-фантастычная п’еса. Аднак, як адзначае С. Ганчарова-Грабоўская, *это не совсем так. Перед нами историко-биографическая драма, в которой элементы “фантастики” служат приемом в отражении исторического материала*¹⁴.

Гэтая п’еса пабудавана паводле прынцыпу дзеянне – супрацьдзеянне. ЧВЧ – Чалавек у Чорным – спачатку заключае пагадненне са Скарынам, імкнецца скіраваць яго на шлях навучання жывапісу і медыцыне з мэтай стварэння карціны *истинно человеческого мира* (*Приторно сладкого, липко-грязного и бесконечно похотливого и развратного. Напишем такую картину, глядя на которую ужаснутся не только люди, но и ОН сам. (...) ОН! Главный виновник всего сущего! Я назвал бы ее “Зеркало мира”* (106).). Затым жа, калі Францыск самастойна абірае свой шлях мастака і асветніка, ЧВЧ супрацьстаіць яму і помсціць. Тут, як і ў п’есе М. Рудкоўскага “Доктор свободных наук”, сюжэтарганізуючым элементам з’яўляецца містычны матыў заключэння саюзу з д’яблам дзеля дасягнення пэўнай мэты.

У п’есе С. Шыдлоўскага, І. Андрэевай “Віры своя” спалучаны тры кароткія дзеі, у якіх прадстаўлены намаганні вучняў і Скарыны стварыць п’есу для школьнага тэатра. Асветнік тут выступае як мудры дарадца для падлеткаў, што скіроўвае іх намаганні на пастаноўку алегарычна-павучальнай інтэрмедый на роднай мове. Ён стварае такую творчую атмасферу, якая дазваляе даказаць школьнаму настаўніку Гугону, што *дурныя казкі* (якія гучаць у школьных інтэрмедыях. – А.М.)

¹³ Францыск Скарына і сучаснасць: зборнік п’ес, Мінск, 2017, с. 37. Далей спасылкі на гэтае выданне падаюцца непасрэдна пасля цытат: у дужках прыводзіцца нумар старонкі.

¹⁴ С. Гончарова-Грабовская, *Францыск Скорина...*, с. 50.

аб тым, як мужык купіў на базары замест чорнага пёўня белага зайца (139), не такія ўжо і наіўныя, бо ілюструюць глупствы рэальнага жыцця. Акрамя гэтага, Скарына тут выступае ў ролі выгнанніка з Вільні. Царадворцы Жыгімонта пераконваюць князя ў тым, што той, хто агітуе віленскіх купцоў *сваімі ерэтычнымі прапановамі*, павінен пакінуць горад. Жанр п'есы вызначаны аўтарамі як трагікамедыя. У сувязі з гэтым заўважым, што камічнае ў п'есе значна дамінуе. Трагічнае ж у яе фінале прысутнічае на ўзроўні апасродкаванай праекцыі на праблему выгнання ў лёсе Скарыны.

Асаблівасць мастацкай прасторы п'есы М. Рудкоўскага “Доктор свободных наук” у тым, што ў ёй дзейныя асобы з сучаснага жыцця пераносяцца ў шаснаццатае стагоддзе. Пасажыры цягніка, прыехаўшы з Мінска ў сталіцу Літвы, нібыта адразу з вагона выходзяць на вуліцы Вільні пачатку 16 стагоддзя. Ствараецца такое ўражанне, што яны з'яўляюцца не толькі назіральнікамі фактаў жыцця Скарыны, а іх удзельнікамі і нават натхняльнікамі (Мужчына з *экспрэса Мінск-Вільнюс* / Майстар). Яшчэ адна асаблівасць арганізацыі драматургічнага дзеяння тут у тым, што лёсавызначальным для Скарыны з'яўляецца саюз з Майстрам, які затым быў замацаваны пасвячэннем у тайнае брацтва. Майстар – гэта постаць, што пастаянна знаходзіцца побач са Скарынам, натхняе, дае парады, урэшце спакушае новым друкаваннем кніг, расплатай за якое будзе смерць сына Сімеона. Заўважым, што Майстар не вызначае лёсы блізкіх Скарыну людзей, ён прымае як належнае Скарынава права на той ці іншы жыццёвы выбар. У гэтым адрозненне паміж Майстрам М. Рудкоўскага і Чалавекам у чорным М. Туруноўскага – абсалютна злой сілы, якая суправаджала Скарыну ў яго жыцці ў адпаведнасці з заключанай дамовай, помсцячы асветніку за яго непахіснасць у здзяйсненні галоўных мэт жыцця.

Спроба М. Рудкоўскага стварыць своеасаблівы творчы маналог са Скарынам з пазіцыі XXI стагоддзя, перапляценне сучаснага і мінулага, драматургічная рэпрэзентацыя асобы асветніка з пазіцыі сучасніка і прататыпа, мастацкі домысел драматурга ў адносінах да постаці Скарыны, інтэртэкстуальная сувязь мінулага і сучаснасці, драматургічная метафарызацыя (абрад пасвячэння) – гэтыя і іншыя мастацкія складнікі “Доктора свободных наук” дазволілі С. Ганчаровай-Грабоўскай характарызаваць гэты твор як п'есу, *явно демонстрирующую новую стилистику и деконанизацию личности Ф. Скорина*¹⁵.

¹⁵ С. Ганчарова-Грабовская, *Франциск Скорина...*, с. 77.

Рэпрэзентацыя трагікамічнага драматургічнага дзеяння ў п'есе В. Марціновіча "Кар'ера доктара Раўса" адрозная ад той, якая ўласцівая іншым п'есам зборніка "Францыск Скарына і сучаснасць". Тут выкарыстоўваюцца наступныя прыёмы, характэрныя для драматургіі постмадэрнізму: а) гістарычны факт абрамляецца сучаснымі абставінамі яго здзяйснення¹⁶; б) прадметная атрыбутыка, учынкi дзейных асоб, пераносяць у свет сучасных праблем на ўзроўні аналогій і асацыяцый¹⁷; в) абсурднасць драматургічных фактаў і сітуацый¹⁸; г) выкарыстанне сучаснай лексікі¹⁹ і інш. Акрамя гэтага, асучаснены драматургічны свет дадзенай п'есы стварае не толькі карціну блуканняў па шляхах варожасці да Доктара, а і абразкі сучасных адносін да намаганняў і здзяйсненняў асобы, апантанай выскароднай ідэяй. Нездарма аўтар п'есы зрабіў наступную заўвагу да чацвёртай яе сцэны: *У гледача павінна скласціся ўражанне, што значную частку свайго жыцця герой п'есы займаўся тым, што хадзіў па адных і тых жа кабінетах, дзе прасіў прыкладна адно і тое ж, і ў адказ атрымліваў аднолькавыя адмовы* (219).

У сувязі з прыведзенай вышэй цытатай варта прыгадаць яшчэ адно выказванне аўтара гэтай п'есы, якое было агучана за шаснац-

¹⁶ Фінансавыя перамовы Доктара з менеджарам *карпарацыі Якуба Бабіча* (постаці фундатараў выдавецкай справы асветніка ўвогуле не фігуруюць у дадзенай п'есе); заданне на падрыхтоўку прэзентацыі выдавецкага праекта і рэкламных яго магчымасцей у "*ower point*"; спроба продажу Доктарам надрукаваных ім кніг ля ўвахода ў станцыю маскоўскага метро і інш.

¹⁷ Намаганні Доктара двойчы звязана па мабільным тэлефоне з Біскупам Янам; суддзя з познаньскай турмы ў час Доктаравага выступлення-самаапраўдання *ўстаўляе ў вушы навушнікі ад плэра і слухае музыку*; абмеркаванне рэкламнай пляцоўкі катэгорыі *дэ-мокс* для кампаніі Бабіча; дыпламат *Яго Вялікасці Жыгімонта* перапраўляе зброю на Захад; Доктар агітуе *Прарэктара на выхаваўчай працы Кракаўскага ўніверсітэта аптымізаваць вучэбна-метадычны працэс* з дапамогай надрукаваных *тэкстаў* лекцый прафесараў універсітэта; уладкаванне Доктара Біскупам Янам на пасаду яго лекара на *чвэрць акладу* пры наступным абавязку такой пасады: *адзін раз у месяц прыходзіць у бухгалтэрыю атрымліваць заробак*; абвінавачванне Доктара *старшым менеджарам карпарацыі Якуба Бабіча ў гойсанні на нятаных краінах Заходняй Еўропы* і апраўданне асветніка ў выглядзе справаздачы на карысць карпарацыі; арышт Доктара ля ўвахода ў станцыю маскоўскага метро; допыт і суд над першадрукаром і яго кнігамі ва *Упраўленні па сяброўству і міжрэгіянальных сувязях Дэпартамента культуры горада Масквы* і інш.

¹⁸ Арышт Доктара ў час яго спробы перабрацца ў Італію, палон і допыты ў стане дыпламата *Яго Вялікасці Жыгімонта Мацея Рэвіцкага*.

¹⁹ *Офіс, рэалізацыя, сетка супермаркетаў, гандлёвая сетка, інвестыцыйны план, рэкламная пляцоўка катэгорыі дэ-мокс, назітыўнае перцептыўнае прачытанне, аптымізацыя вучэбна-метадычнага працэсу, фінансаванне правакацыі, праваслаўная прапаганда, бізнэс-сэн, аўдыт, фандрайзінг, GSM-пакрыццё* і інш.

цаць дзён да прэм’еры спектакля “Кар’ера доктара Рауса” (3 красавіка 2017 г., “Наша ніва”).

“Кар’ера доктара Рауса” – это о нас с вами, о том времени, в котором мы живем, потому что со Скориновой поры почти ничего не изменилось: все те же судьи, меланхоны и лютеры вокруг... В несчастьях Скорины, его скитаниях по свету просматриваются судьбы его последователей. Это конденсированная формула белорусской кармы. В этом смысле пьеса и про Алексиевич, и про Михалка, и про всех тех, кто, скитаясь за рубежом, пытается прославить отечество²⁰.

Такім чынам, дадзенае выказванне аўтара п’есы, як і матэрыял самога твора, сведчаць пра паяднанасць у “Доктары Раўсе” мінулага і сучаснасці на ўзроўні праблематыкі і драматургічных прыёмаў.

Дзеянне п’есы Е. Іванюшэнка “«Скорина» Бета-версія” разгортваецца ў наш час. Звязана яно з распрацоўкай *операционной системы, основанной на принципе нейронных сетей, якая будзе координіраваць соціальныя службы і pomoжет им сократить издержки* (218). Героі спрабуюць пераадолець разнастайныя цяжкасці, звязаныя са здзяйсненнем праекта. Сярод іх – праблемы фінансавання, кантролю з боку дзяржаўных структур, рэкламы, карпарацыйнай здрады, падрыхтоўкі спажыўцоў (пенсіянераў) да карыстання аперацыйнай сістэмай і інш. Праект мае назву “Скарына”. Звязана гэта з тым, што адзін з яго аўтараў і галоўны здзяйсняльнік – Андрэй – быў натхнёны на такую працу беларускім першадрукаром, гісторыю жыцця і асветнай працы якога вывучаў яго бацька-гісторык. *Скорина вдохновлял меня учиться и работать за границей, Скорина вдохновил вернуться домой с идеей, которая может сделать Беларусь лучше* (219). Як і Скарына, Андрэй вымушаны быў разлічвацца з даўгамі памерлага брата. Але гэта не перашкодзіла яму застацца ў Беларусі і нарэшце здзейсніць праект, мэта якога стала відавочнай толькі ў канцы п’есы: пазбавіць пры дапамозе аперацыйнай сістэмы пажылых людзей ад адзіноты, жыццёвых і побытавых праблем і прынесці ім адчуванне ўласнай запатрабаванасці калі не ва ўсім грамадстве, то ў акаляючым сацыяльным асяроддзі. Сувязь з часам Скарыны, ідэямі асветніка тут на ўзроўні міжчасавых ідэйна-асветных аналогій.

У разгледжаных вышэй п’есах можна вылучыць некалькі тыпаў драматургічных асоб.

²⁰ К.К. В Беларуси впервые ставят пьесу Виктора Мартиновича, [online], <http://www.nn.by/?c=ar&i=188402&lang=ru>, [доступ: 20.08.2018].

1. Гістарычныя постаці: а) Скарына – першадрукар, асветнік; б) Скарынавы родныя: маці, бацька Лука, сын Сімяон, жонка Маргарыта – Ц. Ільеўскі; маці, бацька Лука, пляменнік Раман, жонка Маргарыта – М. Туруноўскі; брат Іван, жонка Маргарыта – М. Рудкоўскі; в) фундатары і палпечнікі першадрукара па выдавецкай справе: Багдан Онкаў, Якуб Бабіч, Юрый Адвернік – Ц. Ільеўскі; Якуб Бабіч, Юрый Адвернік, Канстанцін Астрожскі – М. Туруноўскі; Якуб Бабіч, Юрый Адвернік – М. Рудкоўскі; г) прадстаўнікі свецкай і духоўнай улады: граф Гурка (познаньскі каштэлян), Віленскі Біскуп Ян – Ц. Ільеўскі; Жыгімонт I (сатырычны вобраз) – С. Шыдлоўскі і І. Андрэева; біскуп Ян Віленскі – В. Марціновіч; Аргеліскі біскуп Паўло Забарэла – Ц. Ільеўскі; д) асветнікі і кнігавыдаўцы еўрапейскіх краін: Ян і Павел Севярыны – Ц. Ільеўскі, Марцін Лютэр і Піліп Мелактон – В. Марціновіч; е) дактары Падуанскага ўніверсітэта: Фадзей Мусаці, Варфаламей Барызон – Ц. Ільеўскі.

2. Асучасненыя постаці змадэляваных аўтарамі “гістарычных” асоб: князь (Маскоўскі) – М. Туруноўскі; сакратар калегіі падуанскіх дактароў – Ц. Ільеўскі; менеджар карпарацыі Якуба Бабіча, дыпламаты Жыгімонта Казіміравіча Ян Датышак і Ян Лешчынскі, прарэктар па выхаваўчай рабоце Кракаўскага ўніверсітэта, сакратар біскупа Яна, абэрат герцага Прусіі Альбрэхта, маёр Краснапрэсненскага аддзела ўнутраных спраў Масквы, начальнік упраўлення па сяброўству і міжрэгіянальных сувязях Дэпартаменту культуры Масквы – В. Марціновіч.

3. Постаці магчымага Скарынавага акружэння: студэнты Кракаўскага ўніверсітэта, каханая Малгажата, памочнікі па друкарскай справе ў Празе Пётр і Ісаак, старая Францыска – Ц. Ільеўскі; кіраўнік школьнага тэатра ў Вільні Гугон, былая Скарынава нянька Дамініка, жонка Юрыя Адверніка Маргарыта – С. Шыдлоўскі і І. Андрэева.

4. Постаці ірэальнага свету: Чалавек у чорным (ЧВЧ) – М. Туруноўскі, Майстар – М. Рудкоўскі.

Праблематыка п’ес зборніка “Францыск Скарыны і сучаснасць”, у якіх непасрэдна прадстаўлены вобраз першадрукара, мае наступную структуру.

1. Праблема зняволення, асуджэння, праследаванняў Скарыны. Яна мае некалькі вектараў развіцця.

Першы. У Ц. Ільеўскага, М. Туруноўскага асветнік выступае як ахвяра крэдытараў яго брата Івана.

Другі. У гэтых жа аўтараў першадрукар – гэта таксама ахвяра міжканфесійнай непрымірмасці і варожасці, якая ілюструецца непры-

маннем ні каталіцкім, ні праваслаўным светам надрукаваных ім кніг Бібліі, бо прадстаўнікі кожнага з іх бачаць у асобе Скарыны прапагандыста варажага свету.

Трэці. Скарына таксама выступае як ахвяра яго перакладчыцкай, выдавецкай і інтэрпрэтацыйнай у адносінах да Бібліі працы, на што, напрыклад, звяртае ўвагу біскуп Ян у п'есе Ц. Ільеўскага.

Ян. (...) Первопечатник – смертельно опасная профессия, как выясняется. (...) Не стоило заигрывать с властью, у нас очень длинные руки (...) Кто тебе позволил трактовать и комментировать канонический религиозный текст? (...) Гордыня заела? Тискаешь в Библии свою рожу?! С таким высокомерием христианский мир еще не знаком! (...) И слово божье может донести до людей только священник. (...) язык религии должен быть каноническим (79–82).

Чацвёрты. Скарына – ахвяра ірэальнага свету: прадстаўнікамі якога з'яўляюцца ЧВЧ (М. Туруноўскі) і Магістр (М. Рудкоўскі).

Пяты. Першадрукар – ахвяра ўласнай выдавецкай апантанасці (ён супрацьстаіць планам цёмнага свету – М. Туруноўскі: *Профессор*. (...) *Он одержим. Одержим страстно. Таких людей не останавливают запреты* (109)), а таксама асцярожнасці, якая выклікана клопатам за лёс сына Сімяона, што можа стаць чарговай ахвярай-расплатай за надрукаваныя бацькам кнігі – М. Рудкоўскі.

2. Праблема адзіноты і стомленасці састарэлага асветніка, першадрукара, чалавека.

Б і с к у п. Ведаеце, Францішак, я яшчэ калі вашу прадмову да Юдзіфі чытаў, адчуў, што вы вельмі адзінокі чалавек.

Д о к т а р. З чаго вы ўзялі? (...)

Б і с к у п. З таго, што толькі вельмі адзінокая асоба можа прыдумаць таго Бога, які выходзіць з вашых кніжак, Францішак (В. Марціновіч: 229).

Асветнік паўстае як асоба, выключна стомленая ад нягод яго лёсу (*Доктар. Памерці ціха. Усё, што я хачу. Памерці ціха.* – В. Марціновіч: 268): страты родных і блізкіх людзей, неразумення і непрымання яго выдавецка-асветніцкай справы прадстаўнікамі каталіцкай (Ц. Ільеўскі, С. Шыдлоўскі і І. Андрэева, В. Марціновіч), праваслаўнай (М. Туруноўскі, М. Рудкоўскі, В. Марціновіч), пратэстанцкай (В. Марціновіч) часткі хрысціянскага свету.

У той жа час некаторыя з п'ес зборніка маюць аптымістычны фінал, які адцяняе эпізоды жыццёвай разгубленасці і расчаравання Скарыны. Так, Чалавека ў чорным перамагае Скарынава ісціна, якая не

горит, а озаряется светом просвещения (129) – М. Туруноўскі. Скарына сцвярджае, што, зразумеўшы сваю місію, ён тым самым *дверь в райский сад уже приоткрыл* (М. Рудкоўскі: 199). Паводле пераканання Доктара, нашчадкі *ўспомняць пра яго*.

Доктар. І кніжак больш няма. Пры мне. Але зерне ўпала. Так, Слова – Бог, але не для таго, каб людзі страх вялікі перад кнігай мелі. Не каб маўчалі, усё наадварот! Праз слова з намі вечнасць размаўляе. І можна знішчыць кнігу, але не можна – слова. Спалілі маё дрэва, карэнне парубілі ўшчэнт. Так, больш не будзе лісця, бо не адкуль атожылку ўзяцца. Здавалася б, ніякай больш надзеі. Няма больш дрэва, але будзе бор. Мае словы ў глебе. І неўзабаве ўзыдзе зерне. Прадвесне зменіцца вясной маёй радзімы. І ўспомняць пра мяне. Маё маўленне і мая любоў, мой Бог, мой клопат – стануць бачны людзям. І мільёны скажуць, услед за мной, той мовай, за якую я біўся (В. Марціновіч: 269).

Нягледзячы на варварскае абыходжанне з кнігамі Скарыны (выкарыстоўваюцца як расходны матэрыял для іншых кніг у 1571 годзе), яны жывуць у сучаснасці.

Раптам свет згасе (...). У гэтай цемры на светавым табло, дзе пазначаліся даты дзеянняў, з'яўляюцца літары тэксту, Яны ўзнікаюць і складаюцца ў словы рытмічна, як бышчам бы нехта набірае тэкст на клавiятуры. як звяры, што блукаюць у пушчы, ад нараджэння ведаюць сховы свае, (...)
гэтак і людзі да месца
дзе нарадзіліся і ўзгадаваны ў Бозе
вялікую ласку маюць (В. Марціновіч: 272).

3. Праблема перакладу Бібліі. Яна таксама мае некалькі вектараў яе развіцця.

Першы. Звяртаючыся да перакладу і выдання Бібліі, Ф. Скарына паўстае супраць невуцтва (Ц. Ільеўскі, М. Рудкоўскі).

Скорина. [Люди. – А.М.] невежественны. Их зачинают в невежестве, в невежестве растят, в невежестве и забитости держат власть имущие. (...) Всеми виной – невежество! Уничтожьте его и жизнь преобразится (Ц. Ільеўскі: 27).

Доктор. Вот поэтому и нужен мой перевод. Новая редакция.

Брат. (...) Так зачем мне новая Библия? Может, и не надо нам ее понимать? Ни мне, ни тебе, ни всем этим людям... Может непонимающими, темными, неграмотными, спивающимися людьми легче управлять?

Доктор. Нет. Так не должно быть. Люди по желанию Бога меняют этот мир (М. Рудкоўскі: 161).

Другі. Ф. Скарына імкнецца перанесці Біблію ў сферу разумення простых людзей.

Ск о р и н а. (...) Каждый человек (...) имеет право изучать и толковать Библию. Это право нужно вырвать из рук священников (...) (Ц. Ільеўскі: 48).

Я к у б Б а б и ч. (...) Мы обязаны дать слово Божье литвинам! (...) (Ц. Ільеўскі: 53).

Ф р а н ц и с к. (...) любой, верующий во Христа, должен читать Библию сам на понятном ему языке и принимать написанное в ней без посредников в лице монахов. Всей своей душой. Разве не так? А если так, то канон изложения великого Писания лишь на латыни является вредным запретом! (М. Туруноўскі: 108).

Пры гэтым асветнік выступае за свабоду інтэрпрэтацыі Бібліі (Ц. Ільеўскі).

Ск о р и н а. Я – семьдесят первый толковник, раб своего народа и проводник слова Божьего. Не апостол и не пророк, но искатель свободы: для себя, для своего разума, для своих братьев и сестер. Я ищу внутреннюю свободу христианина, зажатого рамками церковных правил и традиций. Несвобода христианина – вот что меня волнует (Ц. Ільеўскі: 61).

Трэці. Скарынавы пераклады Бібліі скіраваны таксама на данясенне ідэі адзінства Бога для ўсіх хрысціян

Я н С е в е р и н. Свобода? Какой свободы вы ищите?

Ск о р и н а. Свободы на пути к Христу. Я ищу своего Христа, слово его незамутненное, чистое, праведное. Бог один для всех. Поэтому рано или поздно найдется тот, кто разрушит двоевластие церковей и объединит всех христиан перед ликом Всевышнего (Ц. Ільеўскі: 61–62).

4. Праблема арышту і знішчэння кніг; вектары яе развіцця.

Першы. Выдадзеныя Скарынам кнігі арыштоўваюцца як шкодныя для каталіцкага свету (Ц. Ільеўскі).

Другі. Прывезеныя Скарынам у Маскву яго кнігі не толькі канфіскоўваюцца, а і спальваюцца (!) як сведчанне абразы Бога і маскоўскай улады, як шкодныя для праваслаўнага свету, бо адцяняюць, адсоўваюць на другі план пераклады на царкоўнаславянскай мове (В. Марціновіч).

Д о к т а р (*прыходзіць у прытомнасць*). Паўсюль, дзе я быў, усе, з кім я размаўляў, ад літоўскага святара да аўстрыйскага дыпламата ды прускага жаўнера, казалі мне, што я займаюся ў жыцці абсалютна не тым. Што справа мая дурная. Што мары – марныя. Мяне няволілі ў астросе, у мяне адбіралі кнігі, не давалі грошай, адмаўлялі ў самым патрэбным. Але ніхто

і ніколі, нідзе на свеце, не браў і проста не паліў усё тое, што я зрабіў! Ніхто не нішчыў напісаныя словы! Ніхто! Ніколі! (В. Марціновіч: 265).

Н а ч а л ь н і к. (...) Ты тройчы гарэзнік. Таму што зрабіў сябе роўным Богу, калі пачаў памнажаць словы, якія табе не належаць. Таму, што пераклаў Пісанне на мову, якая табе не належыць. Таму што зняважыў маскоўскую ўладу, якой ты не належыш. (...)

Таварыш паляк, праблема не ў тым, што твой пераклад не кананічны! Праблема ў тым, што адзіная мова, на якой дапушчальна распаўсюджваць Евангеллі і Стары Запавет – царкоўнаславянская. Слова не належыць чалавеку. Няма такой свабоды, каб слова стала роўным звычайным лапцастым людзям. Чэлядзі. Людзі гэта пыл. Пыл у руцэ Госпада. Ты разумеш гэта, паляк? Слова належыць Богу. Ты думаеш даць слова пылу? Пыл мусіць маўчаць. Гаварыць мусіць Бог. Ці той, хто пастаўлены Богам. У нашым выпадку гэта Вялікі князь Маскоўскі, Уладзімірскі і ўсяе Русі Васіль Трэці Іванавіч (В. Марціновіч: 260, 262).

5. Праблема спакушальнага саюзу дзеля дасягнення мэты; вектары яе развіцця.

Першы. Заключаны саюз паміж Чалавекам у чорным і Скарынам нараджае, з аднаго боку, драматычныя сітуацыі непадпарадкавання Скарыны волі ЧВЧ (*ЧВЧ (задумчыво). Так ты выбіраеш ЕГО ????* *Прощай, неудачник!* (М. Туруноўскі: 106–107).), а з другога, трагічныя сітуацыі пакарання Скарыны смерцю блізкіх яму людзей. Паводле задумы ЧВЧ і як сведчанне пакарання Скарыны паміраюць *в лучах красного прожектора* Адвернік, Бабіч, Онкаў, Астрожскі (М. Туруноўскі: 117–119). Спалучэнне драматычнага і трагічнага тут непазбежнае.

Другі. Саюз паміж Магістрам і Доктарам дапускае сітуацыю ахвярапрынашэння ў выглядзе смерці Скарынавага сына Сімяона. Трагічнае тут дапушчальнае пры ўмове Скарынавай згоды на яго (М. Рудкоўскі).

М а с т е р. А ответьте, ведь вам же хочется творить, да? Хочется? Ответьте.

Д о к т о р (*очень тихо*). Боже мой, как же хочется творить... (*Идет*).

М а с т е р. А если мы дадим вам денег, будете печатать?

Д о к т о р останавливается, но не поворачивается.

М а с т е р. Но только книга заберет жизнь вашего сына.

Д о к т о р. Тогда нет. (*Идет*).

М а с т е р. Еще одна книга за жизнь сына! Доктор! Две книги, а? Три книги! Три новые книги! Пять! Хорошо, пять книг! Десять! Доктор, десять книг! За жизнь сына. Быстрее решайте! Двадцать! Двадцать книг! Пятьдесят! Сто! Сто книг! Сто!

Д о к т о р уходит (М. Рудкоўскі: 197–198).

Трэці. Саюз паміж Магістрам і Доктарам прадугледжвае Скарынаву місію, прысутнасць асветніка ў сістэме, з якой яму не выйсці (М. Рудкоўскі).

Такім чынам, прапанаваная вышэй характарыстыка твораў, прысвечаных жыццю і асветніцкай дзейнасці Ф. Скарыны, дазваляе зрабіць наступныя падагульненні і высновы.

У п'есах Ц. Ільеўскага, М. Туруноўскага, М. Рудкоўскага, В. Марціновіча прадстаўлена мастацкая версія эпизодаў і асветніцкай дзейнасці Ф. Скарыны, якая спалучае ў сабе элементы эксперыменту ў адносінах да паэтыкі твора на гістарычную тэму і асаблівасцей рэцэпцыі гістарычнага матэрыялу мастацкага тэксту сучасным чытачом (гледачом).

Творы Ц. Ільеўскага, В. Марціновіча ў пэўных адносінах дэкананізуюць вобраз Ф. Скарыны ў адносінах да агульнапрынятай трактоўкі асобы асветніка. Ён паказваецца жывым чалавекам, які сутыкаецца з жывымі праблемамі свайго стагоддзя, асучасненым адценнем грамадскіх праблем XXI стагоддзя.

П'есы М. Рудкоўскага, В. Марціновіча – гэта сучасны погляд у гісторыю і гісторыі ў сучаснасць. Героі М. Рудкоўскага, жыхары цяперашняй Беларусі, нібыта пападаюць у XVI стагоддзе, нібыта іх вачыма ўспрымаецца постаць Ф. Скарыны. Паэтыка п'есы В. Марціновіча падкрэслівае прысутнасць сучасніка ў створаным аўтарам драматургічным свеце; яна спрыяе ўзнікненню адпаведных асацыяцый, правядзенню рэцэпцыйных аналогій, праекцый і інш.

Ахвярнасць і самаахвярнасць Скарыны мяжуюць з трагічнасцю яго лёсу ў праекцыі на асветніцкую дзейнасць, рэцэпцыю і адносіны Скарынавых сучаснікаў да вынікаў перакладчыцкай і выдавецкай справы, уласнае (у тым ліку інтымнае) жыццё асветніка (Ц. Ільеўскі, М. Туруноўскі, В. Марціновіч).

П'есы М. Туруноўскага, С. Шыдлоўскага, Е. Іванюшэнка прасякнуты аптымізмам у адносінах да гістарычнай памяці нашчадкаў.

Мастацкі матэрыял п'ес, пастаўленыя па іх спектаклі сапраўды садзейнічаюць выкананню тых мэт, якія былі агучаны падчас арганізацыйнага конкурсу, асабліва наступных з іх: *садзейнічаць далейшаму развіццю нацыянальнай самасвядомасці* [народа. – А.М.], *сродкамі тэатра актыўна ўплываць на працэсы патрыятычнага выхавання*²¹.

²¹ А. Суша, *Прадмова...*, с. 6.

L I T E R A T U R A

- Avdonina T., *Francisk Skorina: ličnost' beloruskogo prosvetitelâ v dramaturgii*, "Iskusstvo i kul'tura", 2014, № 1 [Авдонина Т., *Франциск Скорина: личность белорусского просветителя в драматургии*, [в:] "Искусство и культура", 2014, № 1].
- Gančarova-Grabovskaâ S., *Francisk Skorina v beloruskoj dramaturgii rubeža XX–XXI vv.*, Minsk 2018 [Ганчарова-Грабовская С., *Франциск Скорина в белорусской драматургии рубежа XX–XXI вв.*, Минск 2018].
- KK V *Belarusi vpervye stavât p'esu Viktora Martinoviča* [online], <https://nn.by/?c=ar&i=188402&lang=ru> [dostup: 20.08.2018] [KK V *Беларуси впервые ставят пьесу Виктора Мартиновича* [online], <http://www.nn.by/?c=ar&i=188402&lang=ru>, [доступ: 20.08.2018]].
- Karatkevič V., *Vobraz Francyska Skaryny, asvetnika i čalaveka, u belaruskaj dramaturgii kanca 70–90-h gadoŭ*, [v:] *Mastacki vobraz: genezis, èvalûcyâ, sučasny stan: matèryâly Mižnar. navuk. kanf.*, Brèst, 28–30 ver. 2000 g., Brèst 2001 [Караткевиč В., *Вобраз Францыска Скарыны, асветніка і чалавека, у беларускай драматургіі канца 70–90-х гадоў*, [у:] *Мастацкі вобраз: генезіс, эвалюцыя, сучасны стан*. Матэрыялы Міжнар. навук. канф., Brèst, 28–30 ver. 2000 g., Brèst 2001].
- Karatkevič V., *Specyfika adlûstravannâ vobrazu Francyska Skaryny ŭ p'ese "Vita brevis, abo Nagavičy svâtoha Georgiâ" M. Adamčyka i M. Klîmkoviča*, [v:] *Aktual'nyâ pytanni lingvistyki, lingvastylistyki i lingvakul'turalogii: da 75-goddzâ z dnâ narodžennâ profesara M. V. Ababurki*: matèryâly Rêspublikańskaj navukova-praktyčnaj kanferèncyi, 20 maâ 2016 g., Magilëŭ 2016 [Караткевиč В., *Спецыфіка адлюстравання вобраза Францыска Скарыны ў п'есе "Vita brevis, або Нагавічы святога Георгія" М. Адамчыка і М. Клімковіча*, [у:] *Актуальныя пытанні лінгвістыкі, лінгвастылістыкі і лінгвакультуралогіі: да 75-годдзя з дня нараджэння прафесара М. В. Абабуркі*. Матэрыялы Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі, 20 мая 2016 г., Магілёў 2016].
- Makarëvič A., *P'esa "Ŭdzif" S. Kavalëva: dramaturgičnâ versiâ adnajmennaj knigi Staroga zapavetu*, [v:] *Kulâšoŭskiâ čytanni: matèryâly Mižnarodnaj navukova-praktyčnaj kanferèncyi, Magilëŭ, 20–21 krasavika 2017 g.*, Magilëŭ 2017 [Макарэвіч А., *П'еса "Юдзіф" С. Кавалёва: драматургічная версія аднайменнай кнігі Старога завету*, [у:] *Куляшоўскія чытанні: матэрыялы Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі*, Магілёў, 20–21 красавіка 2017 г., Магілёў 2017].
- Ruseckaâ N., *Padarožža ŭ čase i prastory: p'esa Mikalaâ Rudkoŭskaga "Doktar svabodnyh navuk"*, [u:] *Spadčyna Skaryny: da 500-goddzâ belaruskaga knigadrukavannâ. Zbornik navukovyh artykulaŭ u dzvûh častkah*, Gomel' 2017, č. 1 [Русецкая Н., *Падарожжа ў часе і прасторы: п'еса Мікалая Рудкоўскага "Доктар свабодных навук"*, [у:] *Спадчына Скарыны: да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання*. Зборнік навуковых артыкулаў у дзвух частках, Gomel' 2017, č. 1].

500-goddzia belaruskaga kniğadrukavannja. Zbornik navukovyh artykulaŭ u dzviox častkah, Gomel' 2017, č. 1].

Sivëk B., *Vobraz Franciška Skaryny ŭ sučasnaj belaruskaj dramaturgii (na prykladze vybranych tvoraŭ)*, [u:] *Spadčyna Skaryny: da 500-goddzâ belaruskaga kniğadrukavannâ. Zbornik navukovyh artykulaŭ u dzvîh častkah, Gomel' 2017, č. 1* [Сівэк Б., *Вобраз Францішка Скарыны ў сучаснай беларускай драматургіі (на прыкладзе выбраных твораў)*, [у:] *Спадчына Скарыны: да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Зборнік навуковых артыкулаў у дзвюх частках, Гомель 2017, ч. 1].*

Suša A., *Pradmovy*, [u:] *Francysk Skaryna i sučasnasć: zbornik p'es. Minsk 2017* [Суша А., *Прадмова*, [у:] *Францыск Скарына і сучаснасць: зборнік п'ес, Мінск 2017].*

Štèjner Ì.F., *"Mudrosti začalo i konec'..." abo Spakušènne Skaryny: p'esa*, Gomel' 2012 [Штэйнер І., *"Мудрости зачало и конець..." або Спакушэнне Скарыны: п'еса*, Гомель 2012].

Francysk Skaryna i sučasnasć: zbornik p'es, Minsk 2017 [*Францыск Скарына і сучаснасць: зборнік п'ес, Мінск 2017].*

SUMMARY

PECULIARITIES OF PRESENTING F. SKARYNA IN MODERN BELARUSIAN DRAMA (SELECTED PLAYS)

The article discusses the plays which have won the competition for the plays created for the drama theatre "Skaryna and Modernity" in 2016. These are "Francysk. Pripovest" by Timophei Ilievsky, "I Brought You the Word" by Mihail Turunovsky, "Viry Svoya" by Sergei Shidlovsky and Irina Andreeva, "The Doctor of Free Studies" by Nikolai Rudkovsky, "Doctor Raus's Career" by Viktor Martinovich, "Skoryna. Beta-version" by Elena Ivanyushenko. Special attention is paid to the characteristics of drama time and space, characters' typology, subject matter of the plays.

Key words: F. Skaryna, Belarusian dramatic Skaryniana, drama time and space, characteristics of drama action, typology of characters, subject matter.

STRESZCZENIE

CECHY OBRAZU FRANCISZKA SKARYNY WE WSPÓŁCZESNYM DRAMACIE BIAŁORUSKIM (NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH UTWORÓW)

Artykuł dotyczy sztuk, które w roku 2016 zwyciężyły w konkursie na utwo- ry wchodzące w skład teatru dramatycznego „Skaryna i nowoczesność”. Wśród

nich znalazły się – *Francysk. Przypowieść* Timofeja Illewskiego, *Przyniosłem wam słowo* Michaiła Turunowskiego, *Wiry własne* Siarhieja Szydłowskiego i Iryny Andreewaj, *Doktor wolnych nauk* Mikołaja Rudkowskiego, *Kariera Doktora Rausa* Wiktara Marcinowicza, „*Skorina*” *Beta wersja* Heleny Iwaniuszenko. Szczególną uwagę skierowano na cechy czasu dramatycznego i przestrzeni dramatycznej, typologię postaci, problematykę sztuk.

Słowa kluczowe: F. Skaryna, białoruska Skaryniana dramatyczna, czas i przestrzeń, cechy działania dramatycznego, typologia bohaterów, problematyka.